

У цьому випуску «Світогляду» ми започатковуємо дискусію: чому розпочалася ця невинуватана та жорстока війна Росії проти України, хто винен та чи буде наказаний агресор.

Але найбільшим здивуванням для деякого з громадян України та більшості жителів західних держав світу став той факт, як самовіддано та мужньо стали українці на захист своєї землі. Тут вже дається взнаки генна природа українців, про що писав **Василь Симоненко**:

**Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Поцезнуть всі перевертні й прибуду,
І орди завойовників-зброд!
Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його волячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!**

Наші автори також намагаються знайти відповідь на одвічне запитання, чому українці, які пролили багато крові в боротьбі за волю, отримавши її – цю волю, розслабилися і не збагнули, як знову повертаються у чужинецьке ярмо. І тільки війна поставила всі крапки над «і».

Вистоемо, переможемо...

Увазі читачів пропонуємо роздуми **Степана Геніка** на цю тему – відомого лікаря, вченого-винахідника, конструктора оригінальних хірургічних інструментів, заслуженого діяча науки і техніки України. Поряд із численними працями за основною спеціальністю він написав книги на морально-етичні, історико-патріотичні, науково-популярні теми. Серед них, зокрема, «Тернистий шлях до волі» (1996), «Усе починається з родини» (1998), «Людина. Сім'я. Україна» (2000), «150 великих українців» (2001), «Скарби здоров'я навколо нас» (2002), «150 великих українок» (2003), «Обдарована дитина» (2007), «Червоний колір гріха» (2010), «Мистецтво жити» (2015), «Благоговіння перед життям» (2016).

Отже, надаємо Степану Геніку шпальти «Світогляду» з його статтею «Думаймо, пам'ятаймо, не забуваймо!» за книгою «Тернистий шлях до волі» (В-во «Вік», Коломия, 1996). Ця книга – «багатоплановий трактат про найважливіші проблеми, які завжди були і залишаються актуальними для українського народу: єдність, патріотизм, національну свідомість, державницьке мислення, яничарство і зраду. На основі осмислення багатьох історичних подій та окремих фактів автор намагається допомогти сучасникам не повторити помилок, яких допустилися наші співвітчизники у далекому й недавньому минулому». ■

ДУМАЙМО, ПАМ'ЯТАЙМО, НЕ ЗАБУВАЙМО!

**Народе український,
Будь завжди собою,
Стань гідним Верховини і Дніпра,
Прийшла для діла і Твоя пора.
Йосип Сліпий**

Російська царська, а відтак і радянська імперські системи – найжахливіші й найреакційніші форми державно-політичного устрою, які тільки знало людство. Вони гальмували розвиток цілих народів.

Є такий вислів: «*тоталітаризм – це кріпацтво на державному рівні*». Імперії забирають у підкорених народів результати їхньої праці, матеріальні й духовні здобутки. Вони діють всупереч законам розвитку людської цивілізації, всупереч законам природи, тому завжди розвалюються.

Для виправдання й ідеологічного обґрунтування своєї завойовницької політики московити ще за царя **Івана III** створили міф і фальшиву теорію про своє виняткове право на землі Київської Русі. Московія привласнює собі праім'я української держави – Русь і конструює міф про Москву – третій Рим. Московським самодержавцям і народів приписуються богообраність й особлива історична роль, а столиця Московії видається за центр світу.

Зі створенням за **Петра I** Російської імперії й подальшим розгортанням її експансії в Прибалтику, Середню Азію, на Кавказ та інші землі міф про третій Рим трансформується в антиісторичну тезу про месіанську роль Росії у світовій історії, що стає своєрідним обґрунтуванням претензії на світове панування. У радянській імперії ця теза поширюється в оболонці концепції про інтернаціональну роль СРСР у світовій революції. До свого останнього часу КПРС тратила колосальні кошти на підтримку «*братніх компартій*» у їхніх намаганнях установити тоталітарні режими в різних регіонах світу. Одночасно підтримувався вихований у росіян великодержавний імперський патріотизм, тобто шовінізм. Правда і законність відступають перед культом величчя й слави. На угоду загарбницькій політиці володарів приносяться в жертву історична справедливість, рівноправність народів, свобода і право їх на власне вдосконалення.

Росіяни були панівною нацією в Російській царській імперії, так же в СРСР, що наклало відбиток на їхню ментальність. А вигаданий після війни міф про роль «старшого брата» сформував у них комплекс зверхності щодо інших народів. Імперія деморалізувала і російську культуру. Їхні митці не тільки зраджують високі ідеали гуманізму і свободи, а й стають знаряддям імперської ідеології, заплющують очі на злочини режиму, а то й оспівують їх.

Ось уривок із листа **І. Тургенєва** до **Марка Вовчка**: «А ми, великороси, погладжуємо собі бороду, посміюємося і думаємо: нехай діти тішаться, доки ще молоді. Виростуть – зрозуміють. А тепер вони ще від власних слів п'яніють. І журнал у них на такому гарному папері, і Шевченко – такий великий поет... Тіштесь, любі діти».

У вірші «До кого говорить?» **Павло Тичина** висловлює свій біль з приводу шовіністичної вакханалії в Україні. А ось що відповів **Максим Горький** на пропозицію українського поета перекласти і трохи скоротити повість «Мати»: «Мені здається, що переклад цієї повісті українським нарідом непотрібний. Мене дивує той факт, що люди, ставлячи перед собою одну і ту ж мету, не тільки утверджують наявність нарідч, прагнуть зробити нарідч мовою, але ще й гноблять тих великоросів, які опинилися в меншості у сфері цього нарідч ...»

Такі судження міцно вкоренилися у головах російських шовіністів і досі не можуть вивітритися з їхньої свідомості. На пропозицію створити в Україні окрему соціал-демократичну партію **Яків Свердлов** відповів: «Створення окремої партії, як би вона не називалася, якої програми не приймала б, вважаємо небажаним. Тому пропонуємо не вести жодної роботи в цьому напрямку». А **Йосип Сталін** на спробу виявити хоч якусь самостійність більшовицького українського уряду на чолі з **Миколою Скрипником** відреагував: «Припиніть бавитися в республіку!»

У 1930-х роках один із колишніх більшовицьких поводирів, а згодом найсерйозніший критик соціалізму в еміграції **Лев Троцький** зауважив, що «ніде репресії, чистки і всі інші види бюрократичного хуліганства в цілому не досягли таких страшних розмірів, як на Україні, в боротьбі з могутніми прихованими силами в українських масах, що прагнули більшої свободи і незалежності».

Кожен російський режим завжди послуговувався підступом і віроломністю супроти України й інших народів, а кожна форма союзу перетворювалася у найжахливіше поневолення. Жадоба бути все більшою, могутнішою, багатшою, але не власними зусиллями, а коштом поневолення й пограбування інших народів не знала меж. Немає таких московських сил, які позитивно ставилися б до самостійницьких змагань України. Зате російські та русофільські історики широко пропагують думку, що росіяни ніколи не поневолювали українців, що в організації голодомору не ставилося за мету підірвати основи державної самостійності Української республіки.

Ось одна (№ 0507609) з тисяч архівних справ, що свідчить, як беріївські слуги, «народні» суди і військові трибунали докладали зусиль, щоб нищити українське населення. Вони фальсифікували кримінальні справи, щоб звинуватити своїх жертв в антирадянській діяльності, масово виносили смертні вироки притягнутим до судової розправи за наклепами сексотів. Цю кримінальну справу на студентів Львівського ветеринарного інституту сфабрикували слідчі МДБ за доносом сексота, який стверджу-

Степан Генік

доктор мед. наук, професор,
завідувач кафедри загальної хірургії
Івано-Франківського національного
медичного університету,
м. Івано-Франківськ

вав, буцімто п'ятикурсники **М. Пасічник**, **Я. Лотоцький**, **М. Гарана** та **В. Левицький** збираються вчинити терористичний акт проти **Микити Хрущова**.

На слідстві студенти розповіли, що одного разу, побачивши машину, в якій їхав М. Хрущов, зауважили, що його можуть убити у Львові, якщо так буде їздити. Сфабриковану справу передали до військового трибуналу МДБ Київської області, а той засудив невинних до розстрілу. Колегія Верховного Суду СРСР вирішила замінити розстріл 20-річною каторгою, але голова військової колегії Верховного Суду СРСР **Василь Ульріх** (той самий, що в 1930-і роки знищив тисячі кращих синів України) опротестував це рішення і 4 серпня 1948 року студентів розстріляли, а їхні родини репресували. Не може не викликати почуття огиди постановою військового трибуналу про «оприбуткування трусів і майок розстріляних як держмайна».

Репресивна система діяла за жорстокими законами, підминала під себе правову систему, перетворюючи її на знаряддя автократичного режиму. Це була, як зазначав колись **Ш. Монтеск'є**, «найжорстокіша тиранія – та, що виступає під мантією законності й під прапором справедливості».

У січні 1947 року на нараді міської інтелігенції працівники МДБ і обкому компартії звинувачували ректора Львівського медінституту в «поганому вивченні студентів на їх благонадійність»: «На жаль, ви навіть за формальними ознаками не могли дати відомостей, скільки у вас із 800 студентів є неблагонадійними».

Степан Генік ТЕРНИСТІЙ ШЛЯХ ДО ВОЛІ

Так внаслідок злочинних доносів та інтриг чесні й високоморальні інтелігенти втрачали роботу, волю і життя.

Провідні російські діячі, у тому числі й політики демократичного спрямування, органічно не сприймають самостійності України, відверто виступають проти її державної незалежності, вважаючи нашу країну невід'ємною частиною Росії. Вони застосовують проти неї шантаж і пресинг, цілком відверто зазіхають на її територію, здійснюють усілякі провокації, створюють негативний імідж України перед світовою громадськістю.

Росія хоче диктувати Україні, до кого на Заході чи на Сході має вона сказати «добридень». А на СНД дивиться, як на свою економічну вотчину, де вона – і пан, і пристав, і суддя. На Україну гострить зуби вся російська націонал-патріотична братія, незалежно від того, в якому вона стані — лівому чи правому. Антиукраїнські настрої серед росіян набули найбрутальнішого, найцинічнішого, найобразливішого характеру. Ставлення російських учених до української незалежності, як правило, виражається фразами: «Українська незалежність є тимчасовий феномен», «Захотіли незалежності? Що ви з нею робитимете?!»

Серед того багатолікового сичання голосом волаючого в пустелі звучать тверезі висловлювання про Росію ректора Державного гуманітарного університету **Юрія Афанасьєва**, який недавно багатьох чарував глибиною думки і силою переконання: «На сьогоднішній день – це багатонаціональна імперія. До федеральної державності ще йти і йти. Росія не хоче признатися, що вона завойовувала народи, які живуть у середині».

Український історик **Сергій Білоконь** писав, що в ХХ столітті українська нація пройшла пекло, що означає нищення самої душі українського народу, приборкання його вільнолюбного духу, національної гордості, ментальності. Серед засобів цього нищення – руйнування церков і цвинтарів, історичних і культурних пам'яток. При цьому відбувалися незворотні духовні процеси: деморалізація провідних верств українського суспільства, часткова втрата національної свідомості, рідної мови, національної історичної пам'яті. А це, в свою чергу, породило в багатьох українців комплекс національної неповноцінності, меншовартості, фаталістичне уявлення про неможливість самостійно існувати і неспроможність створити свою незалежну державу.

Ще 1922 року **В. Ленін** заявляв: «Найбільша помилка думати, що НЕП покладе край терорів. Ми ще повернемося до терору і до терору економічного».¹

Колоніальна політична система формувала покоління заляканих громадян, для яких національне самоусвідомлення й елементарний патріотизм стали страшним політичним гріхом. Відмежовані від світу залізною завісою, вони й мріяти не сміли про інше життя: лише б не було війни і не виселяли невинних до Сибіру.

П'ятдесят років тому Німеччина чи Японія були бідніші, ніж теперішня Україна. Нині вони багатші навіть за Америку. Тож працею, розумом, волею, а головне, вірою в себе Україна також стане сильною і багатою державою. Нам потрібні єдність, воля до дії, бо свобода безвольним не дається.

Голод, колективізація, енкаведистсько-кагебістське беззаконня, концтабори, заслання, вінницькі трупосховища, переповнені тілами помордованих, Биківня, Дем'янів Лаз – лише мізерна дешиця в переліку жертв ненаситного комуністичного вампіра. Але ні жорстокості, ні масові репресії не змогли зламати прагнення українського народу до волі. Навіть неперевершений за всю історію людства кат Сталін зрозумів, що тільки фізичною розправою приборкати українців неможливо. Тому поряд із терором застосовувалися найганебніші засоби плюндрування душі українця. На русифікацію українського народу режим не шкодує ні сил, ні коштів. Здійснюється масове переселення українців до Казахстану й інших республік СРСР, а росіян – в Україну. Таким чином помітно послаблювався етнічний потенціал України, нищилася її національна монолітність. Але цілком задурманити український народ, змусити його збайдужіти до своєї неволі не вдалося.

Тоталітаризм зумів позбавити народи свободи, однак він був неспроможний задушити їхнього прагнення до волі.

Але і в нинішньому нашому суспільстві дехто не хоче, аби повна, не адаптована до певної кон'юнктури правда нарешті стала надбанням широкого загалу. В монографії **Івана Біласа** «Репресивно-каральна система в Україні 1917–1952 рр. Суспільнополітичний та історико-правовий аналіз» 1994 року стверджується, що вже у грудні 1991 року, коли український народ проголосував за незалежність своєї держави, за розпорядженням начальника штабу колишнього управління військ МВС СРСР по Україні й Молдові генерал-майора **М. Скрипника** і за згодою керівництва МВС України до Центрального архіву внутрішніх

¹ Ленін В. Повне зібрання творів. Т. 3. С. 160.

військ МВС Росії у Москву були відіслані 1913 томів справ і документів, які стосувалися діяльності військ НКВД–МДБ у західних областях України 1943–1951 років.

Прагнення волі та правди, стремління до високих ідеалів були і назавжди залишилися основними принципами українського народу, головними провідними силами українського буття й української духовності.

Наш народ завжди прагне волі для себе і бажає її іншим. Він хоче жити у згоді та взаємному шануванні з усіма народами.

Не згасити в людях любові до ближнього, почуття справедливості та прагнення її торжества. Бо це основні Божі закони для людської спільноти, підвалини взаємин між людьми.

Віра найдужче зміцнює душу. Через правдиву й глибоку віру в Бога кожна людина має змогу черпати з вічно живого джерела стільки сили, скільки душа її спроможна сприйняти. Віра рятує у найтяжчих життєвих ситуаціях, великому нещасті, допомагає терпіти і боротися, вона часто єдина, але потрібна поміч. Найперше маємо звертати наші думки і серця до Бога, коли думаємо про допомогу нашому народові в його тяжкому, але благородному змаганні за правду і волю.

Ми не безбатченки без роду й племені – за нами віки тяжких кривавих героїчних змагань за волю. Знання – найкращі ліки проти будь-якого рабства. Тож навчаймося, заповнюймо всі прогалини своєї історичної пам'яті. В міру засвоєння минулого одужуватимемо як нація, утверджуватимемося як народ, як держава. Чи зробили ми висновки з історії? Чи зробимо?

Коли брат стає проти брата, легко подолати обох. Розбрат, ворожнечу між греко-католиками і православними в Україні, як стверджує український історик Іван Білас, розпалювали і розпалюють державні чиновники, щоб роз'єднати український народ, завернути його з історичного шляху побудови незалежної соборної Української держави. Жодна держава світу не сформувалася як безнаціональна. Єдине консолідоване суспільство незалежної держави може витворитися лише на ґрунті спільної духовності. Іншого шляху немає.

У 1994 році 42 відсотки школярів України навчалися в російськомовних школах за російською програмою. Де, в якій цивілізованій країні є ще такий лінгвоцид? Це в той час, коли сім мільйонів українців, що мешкають у Росії, не мають жодної української школи. У вузах Російської федерації нема жодної кафедри української мови. Зате в кожному університеті й педінституті України є кафедри російської мови. Немає в сусідній державі жодної програми українською мовою на радіо і телебаченні. Як казав **Володимир Винниченко**, демократія в Росії закінчується там, де починається національне питання.

Коли у 1994 році, першого вересня, відкривали єдину українську школу на весь мільйонний Донецьк, маленьких щасливих першокласників зустріли біля воріт школи озвірілі дяді з криваво-червоними знаменами та комуністичними гаслами з вимогою не допустити «*бандеровские школы на Донбассе*». Страшно і гидко стає від нашої нікчемності, нашого плебейства, відсутності самоповаги, елементарної гідності та пам'яті про наших предків.

Україна мовчить, та як заговорить – валить основи всього ладу.

Коли **Богдан Хмельницький** вчинив повстання, валилися європейські коаліції, творилися нові держави. Навіть **Кромвель** у своїх найповажніших комбінаціях змушений був брати до уваги козацьку Україну.

Страх перед Україною в'язав **Гітлерові** руки: він розумів, що найменше послаблення окупаційного режиму приведе до розгрому його тилу.

Будь-яка спроба в тій чи іншій формі відтворити імперію, придушити пробуджені національні почуття неросіян, неодмінно вступить у суперечність зі спробами зміцнити демократію в Росії.

З цього випливає проста, але неспростовна істина: Росія може бути або імперією, або демократичною країною, адже бути одночасно одним і другим не можна. Крім того, відповідальні російські керівники знають, що ні старої Російської імперії, ні Радянського Союзу з неприхованою русифікацією й тоталітаризмом, ні колишнього панування в Центральній Європі повністю відновити неможливо. Такі одіозні цілі висувують лише російські шовіністи або старі комуністи. А тим часом Москва під приводом захисту російського, а то й російськомовного населення проголошує своє право на втручання у внутрішні справи новостворених держав.

Президент Казахстану **Нурсултан Назарбаєв** заявив публічно: «*Будь-які розмови про захист росіян, які проживають у Казахстані, нагадують про часи Гітлера, який також починав з питання про захист судетських німців*».

Для всіх народів колишнього СРСР дуже важливими є незалежність України і стабільність у ній, оскільки без України Росія перестає бути імперією. Тож ми не повинні бути короткозорими, не маємо права забувати про ті зlodіяння, які чинила Російська імперія нашому народові, про її брехливість, лукавство і жорстокість. Мусимо перетерпіти всі теперішні негаразди, які є результатом колоніальної політики Росії.

Радянська імперія, для встановлення якої було загублено мільйони життів, розвалилася, та своїми уламками вона ще довго буде завдавати тяжких ударів нашій країні.

Лише праця на власну державу, воля і віра в Україну сконсолідує наше суспільство, згуртують людиність у цілісний політичний організм.

Як колись античні борці вірили, що з ворогом ще й духи полеглих б'ються на бойовищах, так віримо й ми, що народ лицарів, народ, який породив **Байду** і **Наливайка**, **Богуна** і **Кривоноса**, героїв Крут і Базару, **Тараса Чупринку** і **Степана Бандеру**, ніколи не загине, що дух борців вестиме нас у всіх сучасних і майбутніх змаганнях.

Ми терпіли в чужій державі, потерпимо ще трохи у своїй з надією, що як не ми, то наші діти й онуки таки житимуть життям, гідним людини, а Україна наперекір усім яничарам, зайдам і злим сусідам стане сильною, багатою, квітучою, незалежною державою.

**Духом сильна людина,
Об'єднана духом родина,
Дух рухає історію народу,
Сильні духом не ламаються в негоду. ■**